ЦЕТИЊСКИ ВЈЕСНИК

ИЗЛАЗИ СРИЈЕДОМ И СУБОТОМ.

Цијена: за Црну Гору на годину 10 круна, на по године 5 круна; ван земље 15 франака у злату.

Уређује: ОДБОР

Адреса: „Цетињски Вјесник" — Цетиње: Adresse: „Le Courrier de Cettigné" — Cettigné (Monténégro)

Поједини број 10 пара.

БРОЈ 12. ЦЕТИЊЕ, УТОРАК .5 АВГУСТА 1908. ГОД. ГОДИНА I

Цетиње, 5. августа.

Хапшења наше браће Срба у Хрватској узимају све веће размјере. Као што се могло и предвидјети заблуде и лакомислености неколицине добро су дошле, да се њима, као подесним оружјем, послуже они, којима Срби нијесу мили. Тако ће у истини пропатити цио један невини, мирни и за културни рад подобни народ. Он ће бити тај, који ће бити кусур неувиђавне националне политике, каква се од краћега времена води из Биограда. Та политика, која је готово једини узрок гањању и страдању наше браће Срба у земљама круне Св. Стевана, код трезвенога српскога свијета и код озбиљних српских јавних гласила наилази на неодобравање. У мјесто да бисмо ми одмах сада дали оцјену о њој, доносимо овдје један чланак, који је изишао у једном озбиљном биоградском листу поводом хапшења Срба у Загребу. Тај чланак, којим се озбиљној критици подвргава данашња српска национална политика и у начину њенога вођења гледа узрок садашњим српским недаћама у Хрватској, гласи овако:

Наши садашњи одношаји према Српству и сусједним државама, а нарочито немили догађаји са Србима у Хрватској и Славонији, побудише нас, да узмемо у претрес нашу данашњу спољашњу политику и да је упоредимо са некадашњом, каква је била нарочито за живота блаженопокојнога Књаза Михаила.

Све до смрти Књаза Михаила, а нарочито за владе његове, Србија је у свакоме погледу била Пијемонт и стожер цјелокупнога Српства. Тада су на првоме мјесту одржавани и брижљиво његовани пријатељски односи са братском Црном Гором, а исто тако одржаване су братске везе и са Србима у свијема покрајинама, гдје год их има настањених. Везе пријатељства одржаване су и са Бугарима, босанским муслиманима, па и са самим Арбанасима, јер је далековидна политика Књаза Михаила јасно уочавала још онда, да се без тих елемената не може на Балкану ништа измијенити, ништа ново створити, чему би у напријед била обезбјеђена дуготрајност.

Но и ако је Србија и прије Књаза Михаила, а особито за владе његове, тако марљиво гајила братске и пријатељске односе са Србима и сусједима, који су нам по крви и језику, или по предању блиски, ипак је она свакада имала у виду, да, радећи на српској мисли, не смије ни Србе, ни остале пријатеље своје, који живе ван граница Србијиних, доводити у тај немио положај, да буду од својих држава осумњичавани, за гријешења против својих поданичких дужности.

Тако водећи српску политику, Књажевина Србија је у то доба имала силну привлачну моћ за све Србе из свију српских крајева, па и за Бугаре, босанске Мусломане и Арбанасе. Сви они скупа сачињавали су неку врсту моралне и духовне заједнице, у којој је Србија предњачила и водила у истини прву ријеч.

Покрај свега тога, што је било опште познато, да и Срби, ван граница Србијиних, и Бугари и Арбанаси, упиру у Србију своје погледе, као у једну узданицу своју, ипак се политика Србијина у то вријеме кретала у границама, које обиљежава политички такт и државничка мудрост.

Такву мудрост разумије се да могу да воде само људи зрели, паметни, искусни и сталожени; људи, који су свјесни циља коме теже, али свјесни тога, каква се средства и у којој мјери могу и смију употребити на ту сврху, те да се главни циљ не промаши и главна ствар не омете. Ти људи, који су тако водили српску политику, нијесу никада сметали с ума, да њихов рад на српској народној ствари, на српској завјетној мисли, не смије никад Србе ван граница Србије доводити ни у какве непригоде, које би их могле снаћи без икакве своје кривице.

Таква политика, која је и стварала Србији недовољну привлачну моћ и у исто доба опрезно избјегавала све, што би сусједима могло дати оправдана повода за разна осумњичавања својих грађана српске народности, могла је да буде само за то тако добро упућена, што су њоме руководили једино владалац и његови одговорни савјетници. Правац политике, начин њенога вођења и средства, којима се она служила, одмјеравани су и према спољашњим приликама, са којима се морало водити рачуна. Разумије се, да је све то било лако подешавати, кад је цијела та политика била у рукама неколико позваних свијетлих умова и родољубивих душа, и кад су непозвани елементи били одстрањени од те политике. Није дакле ни било, нити је могло бити какве опасности, да такав мудар и родољубив политички рад буде нарушен и поремећен каквим непаметним испадима непозваних и неодговорних лица.

За то је свијетла успомена и на ту политику и на неумрле посиоце њезине.

Amicus Plato

sed magis amica veritas

Четврто писмо.

По открићу завјере, нова је тактика била представити свијету, да је Црногорска Влада, због некаквих својих унутрашњих политичких трзавица све подметнула, само да се дочепа политичких противника, те да је тим начином учинила два злочина: један подметањем завјере, а други осумњичењем званичне Србије на штету Српства. За ову сврху, осим осталих новина, корумпиран је и лист „Dubrovnik", а други у близини Цетиња „Boka" покренут је новцем из Биограда.

Изасланик Ј. Јовановић стигао је из Цетиње, да би се тиме оградила званична Србија, а послије њега дошао је и мајор--новинар Дамјан Дамјановић, да уходи за даљи план акције подметања. Скупштина је била на окупу, а Њ. Кр. В. Књагињица Јелена, кћи Краља Србије, коју свако код нас воли, налазила се на Цетињу.

Прије него пођемо даље логичним расматрањем догађаја, треба објаснити једну појаву, која је својствена свакоме Црногорцу, а та је: јака укорјењеност идеје братимства према свакоме Србину, што је код Црногораца постала врста религије. Сваки Црногорац мисли, да је рођен да се жртвује за опште-српску ствар; то му је по предању уливено у душу, он само за то живи, те и пред очигледним фактом да му нека његова сопствена браћа раде о глави — он би се стидио кад би морао нешто проговорити и противу те небраће, макар то било и у своју одбрану.

Ко год је био у Црној Гори и имао додира ма с којом категоријом људи, посвједочиће ми, да није никад чуо да се неко изрази противу српске мисли или у опште браће Срба у неком одређеном српском мјесту. Ова осјетљивост и српско идеалисање — велики је узрок честој лабавости при одбрани и код најзваничнијих кругова у Црној Гори. И у најтежим приликама вазда с обзиром на ову мисао за коју су прирасли, Црногорци изоставе нешто, што би им могуће било учинило корист, само да им се не рече да су Српству наудили. Отуда вазда *неки нарочити обзири*, који само уде угледу Црне Горе, а кад штете њој, онда доносе штету и васколиком Српству, јер сви Срби нити мисле нити су у стању једнако мислити о Српству, а најчешће то не чине многи због личних интереса.

Црна Гора је довољно доказала петовјековнијем проливањем крви својих синова, да јој није потреба од чега зазирати. Она треба вазда истином да излази на сриједу, па ма колико та горка била, јер ако не изиђе истина, побједиће неистина, те ће опет више зло бити за Српство.

У црногорској Нар. Скупштини, којој се такође о глави радило, није се чуло гласа противу званичне Србије, кад се први пут покренула ријеч о односима према Србији приликом дебате о адреси. Сваки је посланик одбио ту сумњу, да званична Србија повлађује нечему што би било на уштрб Црне Горе и њеног доброг гласа. Тек другим случајем, кад се очигледно видјело да званична Србија штити завјеренике и да их снабдијева лажним полицијским увјерењима, тек да их пусти на слободу и осрамоти Црну Гору, кад се није успјело уништити је — неколико одважнијих посланика упутили су по који приговор званичној Србији, али не слободно и отворено као што доликује народним посланицима, него стидљиво и са урођеним страховањем, па и због тога су их из Биограда најдрскије напали.

Посланик Јовановић био је у стању увјерити се о свему лично на Цетињу; владини кругови били су му на потпуноме расположењу, сваки га је ишчекивао раширеним рукама.

Мајор-новинар Д. Дамјановић такође је примљен раширенијем рукама од стране званичних кругова на Цетињу, чему је свједок његово сопствено писање у загребачком „Србобрану". Одмах је поведен, противу свију правила, у казнене заводе међу завјеренике, те је све прегледао и доцније, ниско и тендециозно описивао, што је најасније свједочанство да је послат био од неког централног одбора који у ствари постоји. А да је неистину писао о ономе што је видио — свједок је то што је ружно писао о свему, те да су ти званични кругови цетињски тако способни подметати завјере, као што се из Биограда и Мостара тврди, зар би били опет толико наивни да не сакрију од мајора оно што би имали ружно и што би наудило њиховоме плану?

Каква је ово логика, дакле? Или је званична Црна Гора способна била створити лажне завјере, за што је потребна велика способност, те ако има те способности, онда мајору Дамјановићу не би дозволила да види ништа ружно, или ту завјеру није створила Црна Гора, те је без икаквог страха или задње мисли Дамјановићу све показивала онако као што је, па ма и ружно то било. Дознало се и то, да је Дамјановић предлагао на Цетињу некијема: „да се ми споразумијемо, па да све ово свалимо на Аустрију", а другима је говорио: „ма ви мислите да ћу ја писати онако како сам у истини видио, — варате се — та ја сам официр Карађорђеве звезде" и т. д.

Извјесни листови доносили су као доказ да није могуће да је завјера поникла у Биограду, јер би погинула и кћер Краља Србије, која је тада на Цетињу била! Позитиван је факт, да се у Биограду налазе мрски људи, који сматрају да је дозвољено и убиством послужити за постигнуће политичких циљева. — Факт је и то, да се само злочинци злочинством служе, а не поштени људи. Дакле, пошто је злочинац монструум а не обичан човјек — зар он преза и од чега, и зашто не би убио кћер Краљеву, кад би тој истој принцези убио дједа и бабу, која јој једина замјењује покојну мајку, и њене ујаке и тетке? Зар у Србији није било примјера: да кум кума, брат брата рођеног, или очуха нареди убити? (Прочитајте српску историју од почетка прошлога вијека).

Овај аргуменат заиста би могао послужити као ваљан код свакога ко није рођени злочинац, а то су већина Срба; па како се злочинством служе само злочинци, а не поштени људи, онда је јасно, да је и Њ. Кр. В. Књагињица Јелена била предана судбини, па што јој Бог да. У сличним предузећима зар

се може рачунати на појединости, зар у даноме случају и невина крв добре принцезе не би послужила за згодну маску, да се ствар сматра као домаћа револуција црногорска?

Приликом јавнога претреса на цетињскоме суду, изасланици званичне Србије, као г. Ристић од пресбиро-а и г. Костић, чије везе у Биограду познајемо, јавно су корени од предсједника суда, да неистинито извјештавају своје новине. Чему дакле ово жучно држање званичне Србије, чему још жучније писање полузваничних владиних листова из Биограда пошто они, ван граница Србије, у недостатку патриотских разлога — имају какве друге разлоге.

Ко хоће да праведно размисли — мора осудити држање званичне Србије, а ко при томе још српски размишља — тај треба да се заплаче за Сриством. **Н.**

Скопље у пламену

Скопље, 28. јула.

Од пропасти српског царства на Косову Скопље није веселије и сјајније дане провело него што их је јуче дочекало.

Био је дочек српскијех војвода и четника. Јуче је био њихов дан. Они су дочекани и пропраћени најсвечаније. Цио дан се провео у весељу, одушевљењу и најбољем расположењу. У вече је био гостима банкет, гдје се одушевљавало, заносило и опијало новом ружичастом будућношћу. У неко доба ноћи Скопље се од силне вреве примирило и починуло...

И око поноћи, када се угасила врева и веселье, када су уморни гости са својим домаћинима почивали и одмарали се послије силног раздражења, кроз поноћну тишину одјекнуше пушке. Пуче једна, друга, а затим учесташе...

Уморни Скопљанци пренуше се. Шта је то? Ко то шенлучи? Коме је било мало толико силно веселье? Нијесу ли то војводе и четници, који су се поново зажељели бојне вреве и оргија?

Небо је блистало у крвавом пламену. Улице притиснуо силан свијет.

На главној пијаци дизала се врева. Она је била у силном пламену, који се дизаше високо у ваздух.

Од Мурад пашине џамије кроз главну пијацу бјеснио је пожар. Ватра је дохватала зграду по зграду и оне су гореле као пушчани прах.

Свијет је наваљивао на зграде да их спасава. Кршио је, ломио, вукао ствари, грајио и дизао паклену ларму. Од Вардара се вукла вода бурадима, просипала се по запаљеним зградама, али је слабо помагало. Ватра је била силна.

И Срби и Турци и Бугари и Арбанаси били су се измијешали и сви сложно дали на спасавање. Једни су бурадима довлачили воду са Вардара, гасили ватру и спречавали простирање њено, други су се кроз млазове од пламена провлачили, извлачили ствари из радња и станова не би ли што спасли, али су све муке биле узалудне. Ватра је освајала...

И два сата није прошло, а пламен је уништио око пет стотина најбољих кућа, радња и станова.

Ватра је већ достизала до српске цркве, задужбине Цара Душана.

Црквено имање већ је било плануло...

Са вриском и писком Срби потекоше у цркву и дадоше се на спасавање. Извлачили су иконе, црквене украсе и утвари, а пламен поче да лиже и саму цркву и пламенови језици стадоше пробијати кроз црквене прозоре...

Све што се у цркви могло спасти — спасено је. Остали су у њој само голи зидови.

На локализовању ватре радило се неуморно. Довлачила се вода, кровове на црквеном имању су рушили, па се и успјело. Ватра је била локализована и црква спасена. Њу није прогутао пожар.

Грозно је погледати на тужно згариште, али је још теже гледати она бледа и исцрпљена лица оштећених трговаца, који су од силног потреса занијемили. Бијесни пожар прогутао им је све и оставио их без игдје ничега, на улицу.

Штета је огромна. Срби су њоме најмање оштећени, и ако пожар није поштедио црквено имање.

Опште веселье претворило се у велику и неизмјену жалост.

„Шућур-Алах!" ипак се тјеше шиљедбеници пророкови...

Хроника

Опет се јављају — Комунике српске владе

Опет се јављају. У послиједње вријеме у познатом дијелу југословенске штампе било је настало затишје. Са оном одвратном кампањом противу Црне Горе били су престали, те је изгледало као да су ти листови сустали у фабриковању измишљотина о нашој земљи. Али сада се поново појавио „Народ" да усрећава читалачки свијет са сензационалним измишљотинама о Црној Гори, износећи такве одвратности, достојне само људи, који никаквих обзира немају. Томе се не треба чудити, јер од људи, који нијесу у стању свој образ да чувају, још се мање може изискивати да туђу част чувају.

Комунике српске владе. Министарство спољних послова Краљевине Србије упутило је свима посланствима ово: комунике: Поводом тобожњих открића *неког* Ђорђа Настића наглашујемо, да ни ти је српски двор, а ни влада српска имала икаквих веза с њим, ни се у Србији икад икакав револуционарни покрет против какве сусједне земље организовао. Према томе је онда и тај тобожњи план, који европска штампа *тако озбиљно* прима, једна апсурдност. *Није међутим искључено*, да је Настић каквог неискусног занешењака лукавством за себе придобио и *расирављајући о томе по кафанама и гостионицама*, да га је умио наћамити, *да о томе и какав писмен документ да*. Међутим у Србији нема никаквог озбиљног, урачунљивог политичара, који би икад на ту могућност могао рачунати, да би Србија могла *не само* Црну Гору и Босну, *него још и оне* крајеве краљевине Угарске и Хрватске, које настањују Срби и Хрвати, револуционирати. *Кајетан Ненадовић кога Настић тереди*, није никакав рођак краљев. Овдје се сигурно ради о замјени с послаником Србије у Цариграду, који је доиста у сродству с краљом". Ми поједине ставове овог комуникеа само подвлачимо, јер је сваки коментар излишан.

Устав у Босни и Херцеговини

Младо-турски покрет, који је силном брзином плануо, а још брже успио, није остао без послиједица. Крај осталог, он је изазвао питање о Босни и Херцеговини, којим се сада цијела европска штампа занима, а особито штампа аустро-угарске монархије.

Шта је са Херцег-Босном? — питају се.

Међународни положај њен још није регулисан и од туда сада настаје очајна препирка хоће ли и Босна и Херцеговина бирати посланике и слати их у Цариград на скупштину или не.

Они, што заступају гледиште, да се проклоамовање устава простире и на Босну и Херцеговину, као земље, које долазе у састав отоманске империје, налазе да је и питање о Босни и Херцеговини ријешено и да ће оне саме собом управљати под окриљем Турске.

Други, што заступају гледиште, да проклоамовање устава у Турској нема апсолутно никакве везе са овим окупираним земљама, налазе да је проклоаањем уставности у Турској за њих у толико добит што су сада све остале једине неуставне земље на Балкану и да ће се и њима морати дати устав.

Дакле, обе земље добијају младо-турским покретом тиме, што је питање о њима покренуто и што ће се овом приликом ријешити.

Аустриски листови предлажу, да се и овим окупираним земљама даде устав како не би биле усамљене на Балкану, док мађарски листови налазе да је најбоље да се поради на томе, да се окупираним земљама пружи аутономија, сматрајући да је то и у интересима угарским.

Вријеме ће показати.

Конгрес свеславенских учитеља.

У послиједње се вријеме и међу Славенима осјетио јачи и живљи покрет за међусобно познавање и зближење. Та се тежња нарочито испољавала код Чеха, који се, као Словени, налазе на најтежим позицијама. Златни Праг постао је центар, у коме се скупља Словенство и нижу се разни конгреси: студената, жена, политичара и напредних људи и, сада, учитеља.

Од како су Словени распарчани на разне стране, осјећале се код њих тежње за зближењем, али се оне махом састајале у томе што се тежило на зближењу, што су општој заједници пјеване похвалне пјесме — у кратко: што се заједници идеалисало, али се није ништа *стварно* на њој радило. Покрет међутим, који се сада осјећа, иде на то, да се на словенској заједници поради на реалној основи и да се почну остваривати жеље и тежње Словена, због чега је ови нови покрет и назван Неославизам.

До сада су словенски учитељи имали неколико састанака, али ни једном ранијом приликом нијесу биле заступљене све словенске народности, изостајали су обично Руси и Пољаци.

Конгрес учитеља, који се држао у Прагу концем прошлог мјесеца, био је прави свесловенски конгрес, јер на њему бијаше учитеља свију словенских народа.

На конгресу претресана су многа педагошка питања као: значај народности у васпитању, народно васпитање и школа и васпитање у породици за друштво; научно и умјетно дјеловање васпитања и интересовања јавности за народно-васпитна питања.

За сваки предмет били су одређени референти, који су поднијели конгресу врло опсежне реферате.

Мисли српских листова

Они неће већ једном да отворе очи пред фактом... Они су и глухи и слијепи. У мјесто да догађаје предвиде, они их, и кад су већ ту, не виде. У мјесто да за њима бар потрче и у њима се снађу, они их једноставно игноришу.

„Народ".

Мјесто да у ово судбоносно доба покушају лијепим, они продужују крвавим и прљавим.

„Политика"

Неће да се увиди и чује, да све, што хоћемо, тражимо отворено, и све што радимо, радимо отворено. И тражећи, казујући и радећи отворено, ми се не бојимо непријатеља ни с које стране.

„Српска Ријеч"

Српство

Н. Скупштина. Ово дана очекује се, да Н. Скупштина у Биограду заврши свој рад. Она је буџет без апанаже и трговински уговор са Аустро-Угарском усвојила.

Премјештен. Шеф српског Пресбироа, Иван Иванић, премјештен је за чиновника српског посланства у Цариграду.

Предаја Порт-Артура

ОПТУЖНИ АКТ

с руског преводи

капетан А. В. Саичић

учесник руско-јапанског рата

(наставак) (4)

О раду и поступку генерала-лејтнанта Фока, за вријеме боја на кинжоуској позицији, бивши први адјутант штаба IV. источно-сибирске стрељачке дивизије, генерал-штабни капетан I класе Романовски показао је шиљедеће: Генерал-лајтнант Фок вратио се на станицу Нанталин из рекогносциране позиције XV. пука, који се налази у случају ако се Јапанци почну искрцавати близу луке Пченан, а у 10 сати прије подне, пошао је на кинжоуску позицију, јер је од начелника штаба дивизије, генерал штабног пуковника Дмитровскога, који је тамо прије пета пошао, примио извјештај, да Јапанци наступају са великим бројем војске, и да су наше полске батерије изашле на позицију гафашинских висова. Око 10 сати прије подне генерал-лајтнант Фок, стигао је на станицу Гафашин. У то вријеме наша позициона артилерија била је умукла, као и 87 м. м. топови, који су се налазили на гафашинским висовима. Сва топовска послуга налазила се на станици. У почетку другога сата послије подне, генерал-лајтнант Фок, пријешао је на један вис, који се налазио у позадини позиције нашега лијевога крила, одакле је пазио на ток боја. Одавде је био послан генерал-штабни капетан Одинцов с наредбом, да се на Нанталина примакну к Гафашину 2 баталиона XV пука. Око 1 сата послије подне, дошао је извјештај од пуковника Трећакова с молбом за помоћ. Генерал-лајтнант Фок одговорио је, да шаље у резерву лијевога крила позиције двије чете. Пошто је позване 6 а 7 чету XIV пука упутио тјеснацом на батерију № 15, генерал-лајтнант Фок, лично је пошао на позицију. Пошто је сјахао с коња у касарни V пука, пошао је на батерију № 10, гдје се бавио 30—40 минута, одакле је генерал-лајтнант Фок телеграфично јавио генералу Стесељу о свему стању позиције.

Тога истог дана генерал-лајтнант Фок говорио је, да ће се ноћу морати остуцати. Око 3½ сата послије подне генерал-лајтнант Фок, прајешао је к лијеноме крилу позиције, а отуда се вратио к станици Гафашин, гдје је и стигао око 4½ сата послије подне. Одје је генерал-лајтнант Фок сједоку, генерал-штабноме капетану Одинцову, издиктирао телеграм, на име генерала-лајтнанта Стесеља, од прилике шиљедеће садржине: Стање на позицији сасвијем је озбиљно: артилерија не може погномоћи пјешадију и отекујем одговор на прву депешу. — При крају 5 сата по подне, дошао је извјештај од пуковника Трећакова, да се он још на позицији држи. По наредби генерал-лајтнанта Фока сједок је поменути телеграм упутио генерал-лајтнанту Стесељу у Порт-артур. У 6 сати послије подне, сједок генерал-штабни капетан Одинцов, био је очевидац, да је V пук почео напуштати позицију. Јапанци истовремено са остуцањем открили су силну артиљеријску ватру по њој позадини позиције и станици Гафашин. Тада је штаб дивизије пријешао на жељезничку полу-станицу у селу Нанталину.

Бивши командант V. источно-сибирског стрељачког пука, генерал-мајор Трећаков, казао је да је око сата или два послије подне, кад се сасвијем набља прекратила и на њу бити била тишина, видио са шанца № 13, на путу који је водио к батерији № 10, генерал-лајтнанта Фока са пратњом (по свој прилици капетаном Романовским.) Генерал је сједио на једној клупици на путу. Сједок је пошао к њему, да му рапортира, но кад је сишао с позиције генерала није нашао на оном мјесту гдје га је са ордонансом видио и повратио се на позицију. Није прошло ни пола сата, поново су пушке запуцале. Пошто је добио извјештаје од командира V. чете, да му се више није могуће било држати у шанцу, јер је сасвијем био разрушен ватром с мора и убијени у чети дошли до 50%, као и то, да се с четом из разрушеног шанца сјутоно у ј дан клапци, сједок, генерал-мајор Трећаков, да би могао помоћи V. чети и заузети шанчеве, који су били позади ње, молио је генерала-лајтнанта Фока за поткрепљење и у исто вријеме саопштио о тешком положају V чете, додајући: „Ми се још држимо".

Кад се бој поново распалио и десно крило непријатеља почело подлазити к нашијем бојним линијама, а иза Самсонових висова, појавила се нова непријатељска дивизија, која је била изван зоне наше ватре и кретала се из станице Кинчжоу, сједок, генерал-мајор Трећаков, знајући, да је наше лијево крило ватром јапанских капонерака и топовима нашега калибра непријатељског десног крила разбијено, послао је у помоћ VII. чету свога пука и 1 чету из XIV. пука, извјестивши генерал-лајтнанта Фока, да у њега сасвијем нема резерве и у случају, ако Јапанци продру на позицију, да неће имати чиме обновити бој. Командири истакнуте двије чете, предали су сједоку писмено извјештаје од генерала Фока, у којему је наређено, да напишу нажву обрати на лијево крило позиције и да непошто не знамо са четама шанчеве, но да се нама борити, и да му послуже као заштита остуцања. Међу тијем о остуцању није нико мислио, јер је преко телефона генерал Стесељ наредио да се брже до послијетка дошаст. До 6 сата у вече пук је стојао под страшном артиљеријском ватром, па је опет непријатељ је био заустављен: Јапанци, обилазећи наше лијево крило по

Трговачке школе. У Босни и Херцеговини постоје три трговачке школе, састављене из шест разреда и то у Сарајеву, Мостару и Брчком. У њима се највише школовали Срби, јер је у све три школе било 147 српских ђака.

Реконструкција. Чим буде Н. Скупштина завршила свој рад, у Србији ће настати реконструкција кабинета како би од стране самосталних радикала ушла тројица. Као кандидати се помињу: Милорад Драшковић за министра народне привреде, Коста Главинић за министра грађевина и Драг. Нешић за министра правде.

Поздрав конгресу. У име управе витешког и гимнастичког друштва „Душан Силни" подпредседник г. Перо А. Ђорђевић, публицист из Биограда, поздравио је свесловенски конгрес учитеља у Прагу на чешком језику овим телеграмом: „Управа Биоградског и Гимнастичког Друштва" „Душан Силни" срдачно честита братски сложан и обилан рад учитељског конгреса у циљу духовног зближења свесловенске заједнице, а у правцу заједничког културног прогреса. Na zdar!"

Словенство

Подигли Чеси споменик. Захвални чески народ подигао је знаменитом своме хирургу, професору др. Е. Алберту споменик, који је на свечан начин откривен 2. ов. мј. у Жумберку, родном мјесту Албертову.

Педесетогодишњица. Надбискуп др. Јурај Посиловић прославио је педесетогодишњицу у Бадеру, гдје се налази на лијечењу.

Толстојев јубилеј. У Русији се чине велике припреме за прославу Толстојева јубилеја, који ће се извршити у овом мјесецу кроз цијелу Русију. И док поједини листови посвећују јубилару симпатичне чланке, дотле се против Толстоја с друге стране дигла читава хајка, у чему нарочито предњачи странка „прави руски људи."

Неће да слави. Градско вијеће у Мостару ријешило је, да званично не прославља рођендан ни турског ни аустријског цара.

Новинарски конгрес. У Љубљани ће се 27. ов. мј. држати конгрес словенских новинара, на којем ће узети учешће новинари и књижевници из свију словенских земаља. На дневном су реду ове тачке: Говор иницијатора летошње словенске конференције у Прагу Александра Борзенска, професора универзитета у Одеси; говор Јосифа Холачека о десетогодишњици „Свезе словенских новинара"; говор Ивана Ивашића о уређењу словенске дописне агенције; извјешће секретара о закључцима конгреса у Угарском Градишту; извјештај Р. Ценка о топографском рјечнику словенском и т. д.

ПРОСВЈЕТА

Обавезна настава. До сада у Босни и Херцеговини није била обавезна настава у основним школама, те се ради на томе, да се од нове школске године и у овим земљама уведе обавезна настава. На ово српски листови у овим земљама примјећују, да ће се од обавезне наставе имати користи само тако, ако се буде постарало, да се отворе нове школе и да се за њих припреме нарочите зграде.

Младо-турски покрет

У Турској је још једнако исто стање. У Цариграду Младо-турци ведре и облаче: смјењују, постављају и заповједају. Како телеграми доносе, у томе им иде све на руку, па се и Султан сваким даном приликом изјашњава како су његове симпатије на њиховој страни. У унутрашности се манифестује љубав и слога међу свима народностима, али зато страшно страдају сви они, који нијесу у вољи Младо-турака, па, чак, ни сама линчовања не изостају.

Догађаји у Турској збунили су и саму штампу. Она се још не може довољно да опредијели. Коментарише догађаје у отоманској империји и не зна управо како да се изрази.

Извјештаји, што их добисмо, износе:

Дочек српских војвода

Српске војводе и четнике дочекали су Младо-турци са великим одушевљењем. Њима су у сусрет изашли на самој граници турски официри на челу са капетаном Рафет бејом. На бурановачкој станици дочекао их је Џафер беј, а тако исто свечано су дочекивани на свима станицама.

У Скопљу су их дочекали силним одушевљењем све народности са музиком на челу. И сам валија их лијепо примио и одмах пустио, те су им кроз варош чињене велике овације.

Нови изборни закон

Из Цариграда јављају, да је нови закон већ раздијељен властима. Избори ће се обавити индиректно. Сваких пет стотина становника бирају једног бирача, а а 10.000 бирача бирају посланика. Они санџаци, који немају 50.000 становника могу ипак изабрати посланика, ако је санџак састављен из 25.000 мушких глава. Право на учешће у изборе имају само поданици, стари најмање 30 година, који плаћају порезу.

Арбанаси траже аутономију

У Цариград су стигли неки Арбанаса, који желе да им Султан да аутономију, јер налазе да не може моћи радити у заједници са осталим народностима. Шта ће им Султан на то одговорити, тешко је нагађати, али свакако да ће их утјешити лијепим ријечима.

Захтјев Арбанаса за аутономију многе изненађује и држе, да није потекао њиховом иницијативом него да је плод познатих интрига.

Држање Бугара

У младо-турском покрету Бугари су били први од свију осталих народности у отоманској империји, који су се изјаснили да ће бити на страни Младо-турака. Они су то одиста и учинили. Њихове чете су се прве предале и изјавиле готовост, да ће слиједити стопама у уставном покрету Младо-турцима. Њихове војводе су одмах пријешле истакнутијим људима у овом покрету и почеле су да преговоре воде. Али сада стижу вијести како бугарске чете не мисле да обуставе четничке акције и говори се, да су већ наставиле рад у ранијем правцу.

У вези са тиме, веле, стоји и сукоб, који се десио на бугарско-турској граници, па да Младо-турци томе сукобу на предају велики значај.

Народни суд

На жељезничкој станици у Скопљу десио се овај случај: Када је дошао у Скопљу воз из Митровице, у њему је био и Хези ефенди мајор, који је из Ресне побјегао одвојивши се од Нијази ефендије. Један потпоручник, чим га је опазио, пријешао му и рекао: „Ти си највећи зликовац, лопов и издајник. Народ си пљачкао и издао свету ствар. Зато нијеси достојан да носиш официрско одијело, јер си срамота наша!.." И онда му је откинуо официрске знакове, а остали му одузели сабљу и револвер и стали да га руже.

Народ се тискао око њега, срамотио га и пљувао му у лице. Несрећног мајора то је толико потријесло, да је сишао с ума.

Успостављање реда

Као што је познато, Младо-турци су у цијелој царевини приграбили власт у своје руке и они су управљали државним пословима. Сада се јавља, да ће се они повући и оставити руковање државним пословима одређеним чиновницима. О томе се изјаснио и сам велики везир, а вође Младо-турака су скинуле са себе усташка одијела и поново обукли официрске униформе.

Припреме за изборе

У велико се ради на све стране за изборе. Агитовање је у велико почело и већ се чине потребне припреме. Једини су Срби још, који нијесу предузели никакве припреме за изборе.

Најновије вијести

— Турске новине јављају, да ће државна благајна подићи на будући зајам предујам од 200.000 фунти.

— Градом је уређено питање о плати државних чиновника.

— У Цариграду ће се ковати споменице са натписом: слобода, једнакост и праведност.

— Бивши државни великодостојници враћаму велике суме нована, што су их раније из државне касе приграбили.

— Јермени у Цариграду основали су свој политички клуб.

— Младо турски одбор издао је проглас, којим обавијештава народ, да су се појавили лажни Младо-турци, који нијесу ништа друго но мамипаре.

— Нови министар финансија је издао наредбу да се више не смије носити оружје.

Поглед по свијету

Састанак владара

У посљедње вријеме су учестали састанци владара. Сада се састао енглески краљ са њемачким царем, а одмах за тим и са аустриским. Њиховим састанцима се не приписује политичка важност. Како листови износе, ови састанци су вјешти потези енглеске дипломације, која иде на то, да свој престиж што боље утврди и да поради, да Аустрију за се придобије и одстрани постепено од Њемачке.

Мађари за осуђене

За осуђене у Бања Луци мађарска штампа показује врло велико интересовање радећи на томе, да се осуђенима поново суди. Она се буни што је њима судио војни суд, што их је судио у мирно доба, што су суђени на основу застарелог прогласа итд.

Немири у Персији

У Персији немири још трају. Тамо се толико заоштрило стање, да се не може никаквом добру надати. Тавриз и Џулфа одцијепили су се од Персије, што је нагнало шаха да се на народ обраћа прогласом и да му обриче задовољштину, ако му помогне, да земљу умири и доведе у ред.

Данска без — новина

У Данској сада не излазе никакве новине. То потиче услед тога што су словослагачи објавили штрајк, пошто им послодавци нијесу хтјели да задовоље захтјеве, те ни једна штампарија у Данској сада не ради.

Руско-јапански сукоб

Листови, непријатељски расположени наспрем Русије, хтјели би силом Бога да надувају како је између Русије и Јапана дошло до сукоба, из кога ће се народити и сам рат. А у ствари ево што је било: Неки Јапанци противу закона ловили су морске псе у непосредној близини Камчатке. Руске страже ухвате их и спроведу у Владивосток. Уз пут се Јапанци противили стражи и кад су спровођени кроз Николајевски нијесу хтјели, по закону, да иду средином улице, него су хтјели да иду крај кућа, па чак шта више нападаше на стражу камењем, али их стража умири и без употребе оружја спроведе властима, гдје су осморо осуђени на смрт, а један буде ослобођен. — Ето, из тога би догађаја многи хтјели да испреду како је зашто стање настало између Русије и Јапана и да ће доћи до рата!.

Међународни конгрес новинара

У Берлину ће 8. септембра бити дванаести конгрес новинара, на коме ће узети учешће новинари из цијелог свијета.

Угарски сабор

Као што нас извјештавају из Пеште, угарски сабор састаћи се 10. септембра. Сабору ће се изнијети буџет за идућу годину, као год и изборна реформа.

Конгреси

Међународни конгрес филозофски држаће се 31. августа у Хајделбергу, а међународни конгрес за народно васпитање биће у Паризу при концу августа.

Дневне новости

Отпутовали на Тополицу. Њихова Краљевска Височанства Престолонаслједник Књаз Данило и Престолонаслједница Кнегиња Милица отпутовали су у недјељу на своме аутомобилу на јесењи sejour у своме дворцу на Тополици.

Вратио се са Ловћена. Његово Височанство Књаз Петар вратио се јуче по подне на Цетиње са

плитко разлијеној води, били су понаубијани и лежали су по води.

Послије краткога времена, примијетило се, да се са нашега десног крила почеше појављивати к батерији № 12 и даље у позадини војници у жутијем блузама, као и то да наше лијево крило остуна. Сједок, генерал-мајор Трећаков, видјевши наређење, да се држи до посљедњег војника, покушао је установити остуцање, но у то вријеме непријатељ с бродова и батерија са суха, отворио је тако силну и јаку пушчану ватру, да војници нијесу могли издржати, но су продужили остуцати.

Доцније, објашњујући узроке остуцања, сједок је потврдио, да је остуцање било наређено од генерала-лајтнанта Фока, које је наређење послао по официру, који га није донио, но га послао по свом војнику, те га је предао на лијево крило војницима XIII. и XIV. пука, а они су га опет предали команди полу-чете X. чете V. пука потпоручнику Маркуљеву, а овај посљедњи команди VII. чете истога пука капетану Стешеском.

Тај факт потврђен је примљеним писменим изјавом подпоручника Садикова, у коме је споменуто, да је издата заповијест од стране генерал-лајтнанта Фока поћу, преко потпоручника Мусаленскога.

Сједок, генерал-мајор Трећаков, видио је доцније потпоручника Мусаленска, који је потврдио, да је издата заповијест за остуцање.

Да би се заузеле кинчжоуске позиције и да би била усијечна одбрана, по мишљењу сједока, 11. чета V. пука, била је сасвијем мало, о чему је сједок рапортирао и генералу Фоку, и генералу Стесселу. Посљедњи се с тијем слагао и говорио генералу Фоку, да би он придао, ако не више, а оно бар један баталион. «Шта нас коштa — са тијем?» Убјеђивао га је генерал Стесел, но генерал Фок оштро је одбио, говорећи сједоку генералу-мајору Трећакову: «Кад би ја био на ваше мјесто, ја би важао начелнику мени није потребан пук, но ми дајте двије чете и ја ћу са њима бранити позицију. По мишљењу сједока, да би се мосле одржати кинчжоуске позиције, било је потребно дати му 3 пука. О томе је он рапортирао и генералу адјутанту Алексијеву и адмиралу Макарову, кад су осматрали позицију и оба су била са потпунијем мишљењем сложни.

Да би увеличао своју снагу, сједок генерал-мајор Трећаков, осим чета свога пука, остаиио је код себе још двије чете XIV. пука, које су се налазиле на раду о постављању мина, а тако и 2 чете пјешачке ловачке команде XIII. и XIV. пука. Прве двије чете биле су по наредби сједока стављене у резерву, а друге двије чете заузеле су шанчеве, који су се простирали од положаја VII. чете V. пука к обали морској. Како шанчеви, тако и ровови, који су били изкопани спеча подножја лаутетих кинчжоуских висова били су направљени под надзором и категоричном наредбом генерала Фока.

При избору позиције за стрјелце, која су били у стрјелачким заклоницима размјештени (један од другог од 10—20 корака,) по мишљењу сједока, генерал Фок није обраћао пажњу ни никаква друга средства ради одбране позиције. Војници, налазећи се у стрјелачким заклоницима један од другог на 10 корака, а спуштени у само подножје виса, осјећали су се сасвијем нерасположени.

Ради објашњења тако брзо прекраћене ватре наше артиљерије, потребно је напомену и мјеста сједока генерал-мајора Трећакова, у којој тврди, да је пушчане муниције било доста, по топовских метака сасвијем мало: по 60 на топ нашега калибра, а мало више за пољске топове. Услед наведеног, ватра нашијех батерија по сравњењу с јапанском ватром батерија, како се изразио сједок: «била је до крајности жалосна.»

Бивши командант I. бригаде IV. источносибирске стрјелачке дивизије, генерал-лајтнант Надјени показао је, да се је 12. маја налазио на станици Нанталин, гдје је око 9 сати у вече добио наредбу од генерала лајтнанта Фока, да пође на станицу Гафанин «ради одбране кинчжоуске позиције.»

Маја 13. око 2 сата послије подне да би потврђено наше лијево крило, он је послао наредбу команданту XIII. пука, да би што прије са два баталиона заузеле шанчеве на лијевом крилу. Потпуковник Мачабели идући са два баталиона, да изврши издану му наредбу, око 3 сата послије подне, срео је на кинчжуској позицији генерал-лајтнанта Фока, који је обуставио даље кретање пука, о чему је Бијаз Мачабели рапортирао сједоку, генерал-лајтнанту Надјеину. Око 3½ сата послије подне, генерал-лајтнант Фок стигао је на станицу Гафанин, а око 4½ сата на батерији № 10 подигнута је била јапанска застава. Видећи то, генерал-лајтнант Фок издао је заповијест да се без одлагања остуна, а пуку и батеријама наредио, да започну остуцање. То је било послије 5 сати у вече. Поједини дјелови остуцали су без никаквог поретка, јер су морали продирати преко препреченијех средстава, које су била постављена у случају изнада Јапанаца по позадине позиције, ако би било пекрцавање јужније Бинзаво-кинчжоу.

По доказу капетана инжињерије Фон Шварца, око 9 сати у јутро, наше су батерије потрошили и посљедњи топовски метак и постепено умукнуле, а наш је командир са посљутом пошао на станицу Гафанин. Посљедња је батерија умукла № 5, око 11 сати у јутро.

(наставиће се)

Ловћена, гдје је у љетниковцу Њ. Кр. В. Књаза Господара провео више дана.

Дипломатске вијести. Њ. Е. госп. барон Кун, аустро-угарски посланик при нашем Двору, вратио се је с одсуства из иностранства.

Дан аустрискога цара. Данас је у овдашњем аустро-угарскоме посланству на свечан начин прослављен рођендан Његовога Величанства Цара и Краља Франца Јосифа I. У капели посланства била је у 10 час. прије подне свечана служба Божја са благодарењем, коју је целебрирао свештеник посланства преч. о. Б. Марковић. На благодарењу је присуствовао Његово Височанство Књаз Мирко са првим ађутантом Њ. Кр. В. Књаза Господара, министром војним бригадиром г. М. Мартиновићем. У име књажевске владе био је присутан заст. министра иностр. дјела, предсједник министарства г. д-р Л. Томановић са начелником мин. иностраних дјела г. Сл. Рамадановићем. На благодарењу је био и Високопреосвештени господин Митрополит Митрофан, а тако исто и сви чланови дипломатскога кора као и многи наши великодостојници. За вријеме благодарења отпјевала је уз пратњу на хармонијуму једну црквену композицију вапредно лијепо и прецизно г-ђа Олга Стајн, супруга секретара рускога посланства г. Стајна. При изласку из цркве музика је интонирала аустриску химну, а по томе је г. барон Кун, аустро-угарски посланик, примао честитања у великом салону посланства. На честитању је био Његово Височанство Књаз Мирко са свијема горе поменутим великодостојницима и осталијема, који су касније дошли. Г. барон Кун примао је честитања и, пошто је испратио Њ. В. Књ. Мирка који се послије краћега боравка у салону и љубазнога опхођења са присутнима најљубазније опростио како са домаћином, тако и са осталијем члановима дипломатскога кора, вратио се је натраг у салон и провео у разговору са гостима.

Вечерас је у просторијама посланства соаре за позване госте.

Са концерта. Прошлог четвртка имали смо прилике чути у дворани Зетског Дома виртуоза на виолини, г. Василија Божинова, апсолвента петроградске консерваторије. Млади умјетник влада својим инструментом ријетком вјештином; тон му је јак и пун израза. Одабрана публика, која се те вечери била скупила, изазивала је бурно умјетника особито иза комада „Ame Pleurante" од Ондричека и иза „Nocturna" у којима смо имали прилику познати г. Божинова и као композиста, те желимо младом умјетнику, који у будућности много обећава, и даље среће на путу, који је предузео.

Са погреба. Данас прије подне предати су матери земљи смртни остатци професора Божа Новаковића уз учешће многобројног и најодличнијег грађанства. Са покојником су се на спроводу опростили г. Лазар Чобељић, учитељ, пред црквом, а г. Милосав Дедовић, чиновник министарства, на гробу. Из почасти према честитом покојнику узела је учешће овдашња ново-организована пјевачка дружина. — Мир пепелу честитоме и ваљаном професору Божу!

У Америци је зло. Код нас су се почели проносити гласови како више у Америци није зло, како тамо опет има зараде и да су за раднике настали бољи дани. Да се не би наш свијет за овим гласовима повио и обмануо, побринули смо се за поуздана извјешћа из Америке и сазнали смо: У Америци су сада тек само неке фабрике почеле поново рад, али у њима је и повећано радно вријемо, а снижена надница. Тако је прије била надница два долара, а сада тек прелази долар, па се ради и девет сати, док се раније радило највише осам. Уз то су у Америци и животне намирнице јако поскупиле, да наш свијет нема рашта одлазити тамо. Наш извјештач завршује своје писмо ријечима: „Само даље од Америке! Долазити *сад* у њу, значи свјесно копати себи гроб, јер она за радни свијет није ништа друго но хладан гроб, гдје радник оставља и живот и здравље, напаћен и намучен".

Домаћи послови

Штедња и новчани заводи

Разгледајући полугодишње стање пашњех новчаних завода са задовољством смо констатовали један утиљех, који иде у прилог напретку нашег народа: видјели смо, да је он почео долазити к себи, да је почео да штеди. Биланси су показивали, да је за оно шест мјесеци дато на штедњу преко један милијон круна.

Кад се зна, да је штедња врлина исто та као и рад и да без штедње и рада нема напретка, ову појаву ће свако радосно поздравити и зажелити, да се на томе не стане.

Постанак штедње није ни мало нов: она датира још из старијих времена. И сам наш народ велиг чувај бијеле паре за прије дане.

Онако исто као што је човјек принуђен да се побрине лети, да што више зимнице створи и да, постепено, прикупи огријев и друге потребе, које се зими теже добијају, исто је тако упућен да у данима, када има рада, када зарађује и када до новца долази, мало по мало одваја, да не троши све, него да на страну оставља како би, у случају нужде или оскудице, болијести или неспособности рада, могао да живи.

Али онако као што је само од користи паметан рад, тако је само од користи и паметна штедња. А паметна се штедња састоји у томе, што се не штеди на уштрб животних намирница и што се у њој не претјерује толико, да прелази границе штедње и постане грамжљивост и сребролубство.

Код нас се не штеди од јуче и данас. Штеди се одавно, али та штедња није била на свом мјесту. Уштеђени новац држао се без употребе, сакривен у замотуљке, лаконан и т. д. То и сад многи чине. Прије свега што им врло лако може таква штедња да нестане, она није ни од користи. Новац без употребе је мртав, а од мртве ствари нико нема користи. Штедионице и новчани заводи у опште су створени зато, да се том уштеђевином користи и штедиша, појединац, и читаво друштво.

Енглези, који се сматрају као творци свију врста штедња, довијају се на разне начине, да приволе свијет на штедњу. Код њих се штеди на малена. Штеди се паметно, неостно и тако, да то постане врлина народа. Код њих постоје све могуће штедионице, у којима се штеди од паре на на више. Код нас, истина, таквих завода нема, али, ако хоћемо, можемо корисно да се помогнемо и оним новчаним заводима, што их имамо. Штедећи, ми ћемо помагати и себе и друштво, у коме живимо, а тиме ћемо, уједно, пружати людима прилику да се и наши млађи на нас угледају.

Наш народ каже: зрно по зрно — погача, камен по камен — палача. Тиме хоће да се каже, да штедња и у маломе ствара велико.

Наша би искрена жеља била, да се и код нас најбољија пажња поклони штедњи, па ће се видјети, да ће нам бити од огромне користи. Сада се само почело, али нада не трајати и врло кратко вријеме штедња би благотворно дјеловала.

† БОЖО НОВАКОВИЋ

Једног ваљаног ветерана на пољу наше просвјете нема међу живима. Професор Божо Новаковић премину о је прексиноћ онако исто у миру и тишини, као што је и цио свој вијек провео.

Професор Божо се родио у Приморју и у Црну Гору дошао је 1864. год. као учитељ, жељан да нашем народу што више помогне и да и он што допринесе нашему културном развићу.

Са Цетиња је 1867. год. отишао у Београд ради даљих студија. Тамо је, поучавајући ђаке, издржавао себе и школовао се све до 1870. год., када се поново вратио у Црну Гору.

Прво као професор, а послије као ректор богословије провео је све до рата, у коме је и сам узео учешћа.

Осамдесетих година се носио мисљу да се запони, али је доцније од тога одустао и поново наставио свој наставнички рад.

Наставник је био у гимназији, богословији, дјевојачком заводу и т. д. а у посљедње вријеме био је предсједник цетињске општине све до прије неколико година, када је и пенсионисан.

По нарави је био миран, тих, благ и врло веселе нарави. Његове шале и доскочице са задовољством се и сада препричавају.

Он је био и филателиста.

Био је и добар пјевач, а нарочито се одликовао у црквеном појању.

У дугом низу свога службовања, он се није ограничавао само на своју наставничку дужност, но је радио и друге послове, готов да што више допринесе општем напретку. Тако је обучавао старију дјецу Њ. Кр. В. Књаза Николе, вршио дужност секретара у ратном логору за вријеме рата и т. д.

За нашу просвјету, као један од првих наших просвећених људи, имао је великих заслуга, те је и сам чешће говорио: „Све што је писмено у Црној Гори или је мој или мојих ђака ђак".

Колико је он поштовање и уважење уживао у нашој земљи најбољи је доказ са каквом је почашћу испраћен и предат матери земљи.

Свјетао помен био зуслужноме професору Божу Новаковићу и првоме одговорном уреднику „Цетињског Вјесника"!

Лака му била земља, за коју је много учинио!

ПРИВРЕДА

Наши виногради. Ове године су у нас виногради толико понијели, да се не памти, да су скоро тако родили. Од туда је са свим природно што се са правом очекује, да ћемо на јесен имати вина у изобиљу. На тај начин оно ће бити знатно јевтиније и купци ће га пробирати, тражеће само боља вина. Крај те добре стране, наши приредници су стављени у тежак положај, јер су већ сада забринути шта ће са вином радити у толико прије што знају, да ће бити оскудице велике у судовима за вино. Да би се колико толико спомогли, они треба нарочиту пажњу да обрате и на брање винограда. Позната је ствар, да се код нас грожђе бере врло рано, услед чега вино често бива лошијег квалитета, но што би било да се виногради доцније беру. Како ће сада вина бити у изобиљу, то ће пробу лакше наћи она вина која буду боља, а то ће наши приредници постићи само тако ако ове године буду винограде брали доцније но обично и тако онемогућили грожђе да боље сазре. На тај начин добиће и у квалитету и добиће времена да се снабде са судовима, чиа ће се оскудица несузљиво осјећати.

Из бијелога свијета

Оригинални огласи. Позната је ствар, да се огласима не обраћа велика пажња и ако се често дешава, да они могу бити много занимљивији по све остало што се може прочитати у једноме листу. Обично се вели, да огласе најрадије читају пензионари, али има много њих, који су особити љубитељи скупљање оригиналних огласа. Тако нам се ових дана дала прилика, да у једноме загребачком листу прочитамо један оглас, који је јединствен по својој оригиналности. У томе огласу два умјетника траже у средини Загреба стан, за који веле да је лијепо и удобно намјештен, да у њему нема ларме како би могли да раде и да уједно траже и храну. Свој оглас завршавају напоменом, да се издавач не љути ако му стан не буду уредно плаћали! — У једном њемачком листу неки младожења тражи проводадију и онда вели како ће му дати за труд четвртину мираза, због чега треба да се потруди, да му, у властиту корист, нађе дјевојку са што више пара!

Хигијенска јаја. Некакав Американац измислио је нов начин за фабриковање хигијенских јаја. Као и сваки Американац, он је и у овом изуму оригиналан био. Он та јаја справља на овај начин: у храни, коју даје животињи, он ставља и разне хранљиве материје, те тако добија: фосфат-јаја, азот-јаја и т. д. Ко у то не вјерује нек иде код њега да — проба.

Противу ћелавости. Научним испитањем утврђено је, да је најбоље средство противу ћелавости — музика. До тога је закључка дошао један Енглез, који је статистиком утврдио, да су музичари тек један од сто ћелави, док су други 11—20 од сто ћелави.

Тице запалиле шуму. У Сјеверној Америци појавио се пожар, који је трајао неколико дана и упропастио цијелу једну велику шуму. Американски листови објашњавају узрок овом пожару на тај начин, што су птице, кљуцајући у једно дрво, трењем изазвали ватру, од које се дрво запалило, па одатле и цијела шума. Истина, Робинзон Крусе је трењем два дрвета правио ватру, али мислимо да је ово, и ако од Американа, много!

На знање. Најновије и најљепше „Дописне карте са сликама", које су изашле у издању потписане књижаре, од којих има до 120 врста, све из Црне Горе, уступамо препродаваоцима у унутрашњости, 1000 комада једне врсте нашег издања само за 36 круна франко у мјесту без икаквих даљих трошкова, или сортирато ко узме 5000 комада круна 40 по свакој 1000 комада; онима, који узму по 1000 комада од једне врсте, дајемо на истима отпадмати фирму дотичног купца; ово важи и за оне фотографске снимке, које имамо још не издате.

Наруџбине сортираних карата, извршујемо одмах, уз поштанску накнаду, а остале у року од два мјесеца дана, при чијој наруџбини плаћа се круна 15. унапријед а остатак, кад се роба прими. Очекујући што веће наруџбине остаје —

С особитим поштовањем
Књижара:
3, 2—10 **П. М. Калуђеровића.**

Вертхајмове Касе

за чување новца и хартија од вредности. Прављене од енглеског челика оне су услед тога сигурне од сваког **насилног отварања** као и од **пожара**. Цијене према величини од 20 круна па на више.

Обратите се за исте

Р. Вукићевићу
2, 3—3 Катунска ул. 121.

Чиним то знања мојим познаницима и пријатељима, да ћу мом непрежаљеном сину

поручнику

Милошу Лазовићу

у среду 6. ов. м. у 10½ сати прије подне, држати двогодишњи помен у овдашњој Српској Храму Св. Ђорђије.

Подгорица, 2 августа 1908 год.

Ожалошћени
бригадир **Велиша Лазовић**

4-1

Штампа К. П. Државне Штампарије.

Власник и одговорни уредник **Лазар Чобељић**